★

అదిభస్సాలాలో కనీవినీఎరగని గని ప్రమాదం.. ఎందరో మృతులైనారు. దేశాన్ని యావత్తు, ఒక ఉదయం కలచి వేసిన దారుణమైన వార్త వెనక దాగిన హృదయ విదారకమైన జీవిత సంఘటనలు ఎన్నో తెలియనివి ఉన్నాయి. అలాంటి వాటిలో ఇది ఒకటి అయితే...కావచ్చు.

★

సైరన్ పెద్దగా అవు(ర)చి మళ్ళీ పెడుకుంది.

అయిదు గంటలు — రాత్రి నగరానికి కాపలాకాసిన మునిసిపాలిటీ దీపాలు కళ్ళు న(లు)పు కుంటున్నాయి. ధన్‌బాద్ పట్టణంలో దైనందిన సంచలనం మొద లైంది. గలగలలాడుతూన్న సీసాలతో మి(ల్క్) వాన్లు' తను తను గమ్యాలకు చేరుతున్నాయి. నిర్మానుష్యమైన సిటీ బస్సులు డిపో బయటికి వచ్చి దివ్య (ల)ప్పున వాటి కేంద్రాలకు పోతున్నాయి. (ప)క్క బూతు పట్ట 'క్యూ' పొడుగవ (సా)గింది.

"పట్నం బస్సు పోతోంది ... లేచి (త)య్యా రాకయ్యాలి. నవ్వు(గా)వ లె(మ్మ)."

(చే)తుల నిండా తొడిగించుకున్న గాజులు (గ)ల(గ)లమన్నాయి. (ఎ)డమచేతిని మం(చ)పు (పట్టె)పై ఆన్చి రాజమ్మ లేవబోయింది.

"నువ్వు లేస్తాంటే, సరి ఎ(క్క)(డి)(కి)భుందే! ..." లేవబోతూన్న భార్య (కు)డిచేతిని పట్టుకొని, మరో చేతితో (భా)ర్య భుజాలను సాదిని పట్టుకుని (గుం)డెల పైకి లాక్కున్నాడు అత(డు).

"అరెరె."

శరీరాల పులకింత.

సన్న సన్నని నవ్వులు.

కోర్కెలు నిండిన గుసగుసలు.

"సరేలే! ... పరసానికి యాలా పాలా (ఉ)డాలి. అత్తమానం మనం ఒకరి (క)రం కరుసుకొని పండుకోటానికి (మ)నం మేన్నైనా దొరలమా?..." కోపాన్ని (ప్ర)కటించింది ఆమె కంఠం.

"నేను నరసింగరావ్ దొర ఇంట్లో (పని) చేసినప్పుడు ఆయన బిడ్డను లగ్గం (చేస్తే) ... అల్లుడు, ఆ బిడ్డ ... పది (గం)టలు పొద్దెక్కేదాకా ఎండుకొనీ, పాచి (మొ)హంతోనే 'ఛాయి' తాగి నిలువెత్తు (అద్దం) ముందు కూరుసొని చంకాయను (కట్టు)కొని, బుపులు నోటిలో పెట్టి (ఆ) బురుసుల లాడించుకొంటూ బాత్ (రూ)ంలలోకి వడిసే వాళ్ళు. మరి సన (మేం) గడుపుద్దా? ... నువ్వు కట్టపడి (పని చే)యాల్లి, నేను నీకు వండిపెట్టాలి. (ఇంక) లెగు ... ముబమాని మొదటి (రోజే) పనిలోకి అలిస్యెంగ పో మాకు...

'లేట' యుండని సర్దారు పనిలోనుండి ఎల్లగొడతాడు ..." అంటూ ఆమె లేచి స్విచ్ వేసింది.

గదినిండా వెలుగు నిండింది.

పడుమంచం పై వెనకు దుప్పటి లాక్కుని, రెండు మోచేతులపై బరువు ఆన్చి కూర్చున్నాడు.

ధన్సాలాలో తొలిపొద్దు

తాడిగిరి పోతరాజు

"ఈ ఉద్యోగం కాకపోతే ఇంకొకటి దీని తాత లాంటిది. ఏంది? ... కట్టపడి బతికే వాడికి ఈ దొరు ఒకటేనని రాసి పెట్టిండా దేవుడు ..." ఆమె నున్నని, గుండ్రని భుజాలను పరికించగా చూస్తూ అన్నాడు.

"నౌకరీ ఈ దేశంలో అంత తేలిగ్గా దొరకదు. నౌకరీ అంటే పెళ్ళా మను కున్నావా? ... తేలిగ్గా దొరకటానికి..." మంచంకోటికి తగిలించిన రవిక చేతుల పైకి ఎక్కించుకొంటూ గోడవైపుకు తిరిగి నిష్ఠూరంగా అంది. ఆ మాటతో అతనికి కొంత చలిత్గా బుర్ర వెక్కింది.

"పెళ్ళాం మాత్రం అంత తేలిగ్గా దొరికినాదే ... మా అయ్య ఎంతో ఆలోసించి, అలోసించి నాకు లగ్గం చేసిండు. ఎరికేనా? తాంబూలాలు పుచ్చుకొనే ముందు పదిసార్లడిగిండు. "ఏర్పాటెనెం టవుద్దిగా నీ కొలువు" అని. నాకు నెలకు నాల్గ వందల జీతం దొరుకుద్దని, ఉండటానికి కంపినీవాళ్ళు ఇల్లిత్తారనీ నమ్మకం కుదిరినాతోక 'నా కూతురు సుఖంగా బదుకుద్దనే' దం(డు)-

ర్నంతో మాతో సమ్మందాని కొప్పు కున్నాడు. . . మా అయ్య సిన్నోడా? మా మేనత్త కొడుకు 'శాస్త్రెన్న' కాదని నా కెందు కిచ్చాడు నిన్ను. నా బిడ్డ పట్నంలో సుకంగా బతుకుద్ది, పన్ని బియ్యం అన్నం తినుకుంట' అనుకొని ఇచ్చిండు. నువ్వు వైసెన్నే చేసుకుంటే గదే ముక్కజొన్న గటక, మిరప్పొడి ... ఇట్ట నీడపట్టున బతకటానికి తీరుం దేదా?"

తన ప్రయోజకత్వాన్ని గొప్ప భార్య ముందు ఏకరువు పెట్టి 'తెలిసిందా?' అన్న ఫోజులో భార్యవంక ప్రశ్నార్థకంగా చూడసాగాడు.

ఆరోగ్యంగా ఉన్న విశాలమైన అతని వక్షః స్థలాన్ని, మెలికలు తిరిగిన కండరా లతో ఎర్రగా నిగనిగలాడుతూన్న అతని

జుట్టు ప్రేమాభిమానాలు తొంగి చూడసాగాయి.

ఒక్క క్షణం నేల చూపు(ల) కళ్ళు వ్రాలి నొసి "నాకు తెలువులేదే నీ వివరం. ఇంతకు ఆలసెం రానం సేత్తాంటే నా వంక దొంగ సూపులు సూడటం నా కెరికలేదేంటి?" కొంత మీసం (న)రుడ ఎత్తి పై ముద్దుపెడుతూ ఉన్నాడు.

"అయ్యో?... ఇంతోటి పెద్దమనిషిని (ఎవ)రూ చూడలేదని . . ." ఆమె సిగ్గుగా (మ)లుపు కుని నవ్వేసింది.

"లెగు. . . లెగు. . . పొద్దున్నే ముక్కం కడుక్కుని రా పెళ్ళరాడు. బస్సు పోయింది కాని తొందరగా రా" అంటూ ఆమె చకచకా వంట పని ప్రారంభించింది.

ఆమె వయస్సు ఇరవైన ఇరువైరెం(డు)

భుజాలను చూస్తూ ఆమె గలగల నవ్వింది.

నల్లని ఆమె ముఖంలో తెల్లని ఆమె పలువరుస విద్యుల్ కాంతితో మరింత తెల్లగా మెరిసింది. చిందరవందరగా భుజాలపై వ్రేలాడుతున్న వెంట్రుక లను విదిలించి,పాయగా చుట్టి గుండ్రంగా ముడిపెట్టుకొంటూ అన్నది.

"ను వ్వో దండుగ మనిషివి. నీకేం' తెలవదు..." మళ్ళీ నవ్వింది.

అతను కనుబొమ్మ లార్చుకుని ఆశ్చర్యా కంగా చూశాడు.

"నిన్ను తప్ప ఇంకొకణ్ణి చేసుకోనని మా అవ్వతో సెప్పినా. మా అవ్వ మా అయ్యతో సెప్పింది. ఎరికెయుందా? నువ్వు ఇక్కడ దేశం కాని దేశంలో, బొగ్గు బావిలో పని చెయ్యటానికి కుదిరినావని మా అయ్య 'నీ కియ్య' నంటే 'ఇయ్య' వన్నాడు." . . ముసి ముసి నవ్వులతో చిలిపిగా, ప్రేమగా అతని కేసి చూసింది. ఆమె విశాల మైన కళ్ళలో ఆనందం తెలిపి తేటబు-

రోపు. నల్లగా ఉంది కానీ,అందవిహీనంగా లేదు. లేత చెక్కిళ్ళపై ఒకటి రెండు మొటిమలు. ఆమె చేతులు తామర తూడుల్లా ఆనారోగ్యకరంగా లేవు. గట్టిగా, దృఢంగా ఉన్నాయి.

కొత్త పెళ్ళి కూతురుగా ఆమె ధరించిన పసుపుదారం చుట్టూ, పట్టి పూసల తాడు కొత్త కాంతు (లీను) తున్నాయి. కాలి వేళ్ళకు ధరించిన రెండు మెట్టెలు తళతళ మెరుస్తున్నాయి.

అతను లేచి చిరిగిపోయిన తన గళ్ళ లుంగిని సగానికి మడిచి పైకి కట్టుకుని, బొగ్గు పొడి ఎడమ చేతిలో వేసుకుని పళ్ళు తోముకుంటూ బయటి వీధిలో ఉన్న పంపు వైపు నడిచాడు.

బయట అప్పుడు శబ్దం — కణకణ మంటూన్న ఉగ్గు.

బియ్యం ఎసట్లో పోస్తూ ఆమె వాకిట్లోకి చూస్తూ, పస్తూన్న ఆకా రాన్ని పోల్చుకోసాగింది.

తల వెంట్రుకలు నెరిసిన ఒక మనిషి ఆకారం లోని కొచ్చింది. కళ్ళు

పీక్కుపోయి కుంటుపడ్డాయి. చెంపలన్నీ లోపలికి పీక్కుపోయి లొట్టలు పడ్డాయి. మిగిలిన మాత్రం వారెడు. గుండెలు అక్కడక్కడ తెగిపోవటం వల్ల ఎముకలు దిగుడుగా పిస్సుతో ముడి వేశాడు చొక్కా. మోకాళ్ళ వద్ద వరిగి పిచ్చి పోయిన పాత కాకి పంట్లాం. పాత గ్లాసు చెక్కపై పెట్టి, ముమ్మ కాళ్ళతో పిచ్చి పరిచి బడ్డాడు.

"కొత్త పెళ్ళి కూతురా! ముసలిణ్ణి నక్కలో నీసుకుని ఇంత పేపు పండితే వాడు పనిలోకి ఎప్పుడు పోవాల్నే. . . ఎంత కొత్త ముదిరిపోయెయినా. . ." పళ్ళికిలించాడు. ఆ ఇకిలింత మళ్ళీ ముఖం లోకి దింపింది.

ఆమె సిగ్గుతో ముడుచుకు పోయింది ఒక్క క్షణం. అతని మాటలకు పరమార్థం తెలుసుకుంటూ, చిరు నవ్వులు పైకి రానీకుండా, ... చదువుతూ చెప్పి పాటలో ఉన్న పనులు ముగించుకుని, భర్తను అన్నానికి రమ్మని కేక పెట్టింది. పొగలు కక్కుతూన్న అన్నం రెండు కిన్నెల్లో వడ్డించింది.

"నే నిప్పుడు తినన్నే, బిడ్డా. . . వాడిని పొలపంపి మళ్ళీ వచ్చినాంక. . . ఒకచోటే ఇంతోగా బొట్ట 'పోయ్యి.'" పొలానికి వెడుతు గద్దించాడు.

"ఇంత పొద్దుగాల్నే యూడ దొరి కిందా?" కుక్కుకు పనికు చెరుసు అద్దం పెట్టుకుని ఆమె అడిగింది.

"అది లేందే నేను బతకలేను. మనం సుఖం కడగడానికికూడా అదే..." అరచేతులు రాచుకుంటూ వేదాంతిలా పలికాడు.

రెండు ప్లేటులో వడ్డించిన అన్నం తిరిగి చేతిలో బోర్లించింది. అంత లోనే భర్త వచ్చి కాళ్ళు కడుక్కొని పళ్ళెం ముందు కూర్చుని పెద్ద పెద్ద ముద్దలు నోటిలో కుక్కుకో సాగాడు. అన్నం తరిగిపోయింది. గిన్నెలో ఓ మూల ఎర్ర కారపు పచ్చడి అలాగే ఉండి పోయింది.

"ఇంకొద్దిగా తిను. తిను. కొత్త సంబరంతో తిండి తినకుండ పనికి పరుగెత్తితే అక్కడ పని చెయ్యలేవు."

ఆమె చెక్క పట్టి అతనిని పళ్ళెం ముందు కూర్చోబెట్టి ఇంకొక గరిటెడు అన్నం వడ్డించింది. ఆ నాలుగు పచ్చడి ముద్దలుగా గొంతులో నెట్టేసి ముంచి నీళ్ళు తాగి లేచాడు.

మూలనున్న దండెంపై ఉన్న చినిగిన బనియను తొడుక్కున్నాడు. లుంగీ విసిరి పారేసి కాకి షెడ్డీ తగిలించుకున్నాడు. ఆ షెడ్డీకి అడుగు అంచుల్లో బొందులు తొడుగుతూ ... 'రెడీ' అన్నట్లు చేతులు గాలి లోకి ఎగరవేశాడు. ఈ లోగా 'టీ' గ్లాసు ఖాళీ చేసి ముసలాడు తలుపు పక్కన పెట్టి లేచి నిలబడ్డాడు. బయటికి వెళ్ళడానికి ఉద్యుక్తులయి వాకిట్లో నిలబడ్డారు ఇద్దరూ.

అతను వెనుదిరిగి చూశాడు.

"బయిమ్ లేదని కూర వండ లేదు. సాయంత్రానికి ఆలు గడ్డల కూర చేసి నీ కోసం ఎదురు చూస్తా. జల్దీరా. . . . షికాయత్ లేకుండ పని జెయ్యాలి. . ఇన్నాళ్ళు లాగా లారీ ఎక్కి 'రైట్, రైట్' అవటం కాదు. . . ఒళ్ళొంచి పన్జెయ్యాలి. . . జాగర్త. ఆ బొగ్గు పెళ్ళలు కాళ్ళమీద బడతయి. . ." చిన్న పిల్లవాడిని మొదటిసారి బడికి పంపిస్తూన్న తల్లిలా మాట్లాడసాగింది.

"నాకు ఆ యింత తెలియదా?" చిరునవ్వుతో అతను వాకిలి దిగాడు.

ఆమె వాకిట్లో నిలబడి భర్తను వీధి మలుపు వరకూ చూసింది.

ఇంకా చీకటిగా ఉన్న సందులూ గొందులూ దాటుతూ వీధికి అడ్డంగా ప్రవహిస్తున్న మురుగు కాలవ పైనుండి గెంతుతూ, అరుస్తున్న వీధి కుక్కలను వారించుకుంటూ మెయిన్ రోడ్డు పైకి వచ్చారు.

"ఇక ఇక్కడినుంచి నీకు దారి తెలిసే గదా?... ఈ రోడ్డు బారుకు పోతే అక్కడ చౌరస్తా. ఆ చౌరస్తా నుండి కుడి వైపుకు పొయ్యే రోడ్డు బొగ్గు బాయిల కాడికి పోతది. సట్టు షిప్పు వాళ్ళు నీకు ఎదురొస్తారు. కానీ... సాయంతరం ఇదే రోడు పట్టుకుని ఇక్కడికి రా. నే నిక్కడే ఉంటా నీ కోసం. ఇక్కడ కాకపోతే అక్కడ సారా దుకానం కాడ... ఇద్దరం కలిసి ఇంటికి పోదాం... అప్పయ్యని పిలవంగానే ఆ కిటికీ ముంగ నుండి సడిసెయ్యి... ఆ గుమస్తా హాజరీ గుర్తు పెట్టుకుంటాడు. భయంలేదు. అన్ని సర్దారుకు చెప్పిరి." బీడీ వెలిగిస్తూ ముసలాడు చెప్పటం ఆపేశాడు.

"నా కేం ఫికరు లేదు... కోడలు. దాన్ని జాగర్తగా సూడు. దానికి పట్నం సంగతి, ఈ దుండే మనుషుల సంగతి తెలవదు." కలవరపడుతున్న చూపులతో అత నన్నాడు.

"నీ పెళ్ళాన్ని బల్లెత్తుకు పోదు లేరా, అప్పయ్యా" అంటూ ముసలాడు నవ్వాడు సందు పళ్ళు బయట పెట్టి. అంతలోనే దగ్గు తెర అడ్డు వచ్చి కాండ్రించి ఉమ్మివేశాడు.

"సరే, దాన్ని నీ సేతుల్లో పెట్టి పోతన్న"..., అంటూ అతను గబగబా నడిచాడు 'మైన్స్' వైపు చూపు నిలిపి.

భార్యను గూర్చిన ఆలోచన లను ఊహలను పూర్తిగా దూరం చేసుకుని గనిలో తాను చెయ్య వలసిన తలపులతో పెద్ద పెద్ద అంగలు వేస్తూ ముందుకు నడవసాగాడు—రోడ్డుకు ఇరు వైపులా చూస్తూ.

తలుపులు మూసిన దుకాణాలు పెద్ద పెద్ద కప్ప తాళాలు తగిలించుకుని వాటి భద్రతలో విశ్రాంతిగా నిద్ర పోతున్నాయి. మునిసిపాలిటీ స్త్రీ కార్మికులు వాటి ముందు చీపుర్లు పట్టుకుని మెల్లగా వంగి ఊడుస్తున్నారు. ఆ దుకాణాల వరసలో అక్కడక్కడ హోటల్స్—లైట్ల వెలుగులో తెల్లని బల్లలు, కుర్చీలు, క్యాష్ కౌంటర్లలో ఓనర్లు కునికిపాట్లు.

'ఉడిపి హోటల్'—క్యాష్ టేబిల్ వెనక గోడ మీద నెమలి వాహనం గల్గి, గోచి పెట్టుకున్న బుడ్డ దైవం—ధూపం వేసిన పొగలో ఉక్కిరి బిక్కిరయి పోతున్నాడు. టేబిల్ ముందు ఓనరు చెంపలు వాయించు కుంటున్నాడు ఒళ్ళు వంచుకుని.

'చౌరస్తా' సమీపించాడు.

చౌరస్తా—నాలుగు రోడ్ల కూడలి. ఆ నాలుగు రోడ్లూ కలిసిన చోట సిమ్మెంటు అరుగు. అరుగు చుట్టూ పూల మొక్కలు. అరుగు మీద నిలబడే పోలీసు నెత్తిపై సిమ్మెంటు గొడుగు. ఆ గొడుగుపై వాలీబాల్ పరిమాణంలో తెల్లని బల్బు. ఆ బల్బు కాంతిలో అన్ని దృశ్యాలు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి.

ఆరు గంటలకు 'డ్యూటీ' ఎక్కవలసిన పోలీసు లాఠీని చంకలో పెట్టుకుని ఆ మూల గోడపై మూత్రం పోస్తున్నాడు. ఆ మూలకు కొద్దిగా ఎడంగా రిక్షాలు గుట్టుగా పడి ఉన్నాయి. అందులో రిక్షా వాళ్ళు ముసుగడ తీసు కున్నారు.

అతను ఒక్క క్షణం ఆగాడు.

కుడి ఎడమల వైపుకు వెళుతున్న రోడ్లను పరిశీలనగా చూశాడు.

ఎడమ వైపు లారీలు ఆగి ఉన్నాయి. గొర్రెలను దించుతున్నారు. రంగు రంగు బొమ్మల లుంగీలు, నల్లని, తెల్లని బొచ్చు టోపీలు. దిగిన గొర్రెలు అమాయకంగా తలలు వంచుకుని 'బా-బా' అనుకుంటూ పోతున్నాయి 'కబేళా' వైపు.

కుడి వైపు జట్లు జట్లుగా కార్మికులు.

చేతుల్లో తెల్లటి టిఫిన్‌క్యారియర్లు—పెద్ద పెద్ద అంగలు.

గొర్రెల్లాగ తలలు వంచుకు పోతున్నారు మైన్స్ వైపు. ఇంకా తెల్లవార లేదు. చీకటి— ఇంకా చీకటి. తన జీవితాన్ని పట్టి పీడిస్తున్న చీకటి...

తన జీవిత గతిని ఆలోచిస్తూ కుడి వైపుకు మళ్ళాడు. గంభీరంగా తల పైకెత్తుకుని సైనికుడిలా చేతులు లయబద్ధంగా ఊపుకుంటూ ఆనందంగా ముందుకు నడవ సాగాడు.

ఇంకా రెండు మైళ్ళు నడవాలి— అంతే. పదిహేను నిమిషాల నడక— అంతే అంతే...

నడవాలి... నడవాలి.

ఆరున్నర గంటల కల్లా మైన్స్ చేరాలి. సర్దారుకు దణ్ణం పెట్టాలి. అంతే... ఇంకొక రెండు మైళ్ళ దూరంలో, ఇంకొక పావు గంట కాలంలో తన బతుకులో కొత్త మలుపు.

తెల్లవారుతుంది.

ఉదయం— తొలి పొద్దు.

త్వర త్వరగా అంగలు వేశాడు.

అప్పుడే తిన్న కారపు మెతుకులు గొంతులోకి వచ్చాయి. గొంతులో మంట. ముక్కుపుటాలలో నుండి కారపు ఆవిరులు. పేగుల్లో తాగిన చల్లటి మంచినీళ్ళ 'లొటలొట.'

వేగం తగ్గించాడు.

రోడ్డుపై జన సంచలనం. గుంపులు గుంపులుగా కార్మికుల పరుగు లాటి నడక. సిమ్మెంటు రోడ్డుపై చెప్పుల రాపిడి శబ్దం.

"ఛలో... ఛలో... దేర్‌హోగా." భయంతో కూసిన కేకలు.

"నడవాలి. నడవాలి..." ఆత్రతతో కూసిన అరుపులు.

దొంగతనం చేసి దక్కటం కొరకు పారిపోతున్నట్లు పరుగులు, ఉరుకులు, కేకలు.

అక్కడక్కడ దడదడల సైకిళ్ళు.

కార్మికుల కాళ్ళు వేగాన్ని పుంజు కుంటున్నాయి.

రెండవ సారి సైరన్ కూసింది 'మైన్స్' నుండి.

గేటు వద్ద నిలబడి ముందరెత్తైనున్న గడియారం లోకి చూస్తూ కార్మికులను కోపంగా చూసే యజమానిలా సైరన్ హెచ్చరిస్తోంది.

'ఆరు గంటలు.'

భయం ఆవహించింది. కాళ్ళు పరుగు లంకించుకున్నాయి. చెమటతో తడిసి పోసాగాయి పిక్కలు. శ్వాస కోసం ఊపిరి తిత్తులు ఉబ్బసాగాయి.

"రెండు నెలల్లో అంతా అలవాటయి పోతుంది." మనస్సు శరీరాన్ని బుజ్జగిస్తోంది.

పట్టణపువీధులు—రగ్గులు కప్పుకున్న మేడలు అన్నీ వెనక్కి పోయాయి. కళ్ళ ముందు మంచు తెరలు కప్పుకున్న మైదానం. చిన్న చిన్నగా మట్టి దిబ్బలు. బొగ్గు దిబ్బలు టీంగా కనిపిస్తున్నాయి.

వెనకా ముందూ జట్లు జట్లుగా కార్మికులు. 'నైట్‌షిఫ్ట్' దిగిన కార్మికులు ఎదురొస్తున్నారు. కొద్దిదూరంలో కాలరీ ఉద్యోగుల అందమైన ఇళ్ళు- అన్నీ ఒకే రీతిలో నిర్మింపబడి బొమ్మరిళ్ళలా ఉన్నాయి, మంచు ముసుగులో.

రైలు గేటు.

భార్యా పిల్లలను ఇంటి వద్ద విడిచిన కార్మికునిలా, డబ్బాలు లేని ఇంజను స్టీమ్ వదులుతూ నిప్పుల బూడిద జార్చుకుంటూ నడుస్తోంది.

రైలు కట్ట ఎక్కి అవతలకు దిగాడు. చుట్టూ ముళ్ళ తీగెలో రక్షించబడుతున్న కొన్ని వందల ఎకరాల మైదానం. మైదానం నుండి చలి బెయ్ మని వీస్తోంది. ముళ్ళ తీగె దారుకు నడిచి బార్లగా తెరిచిన ఇనుప గేటు నుండి లోని కెళ్ళాడు సెంట్రీని దాటి.

కంగారు తగ్గిపోయింది. బనీను ఎదిరి చెమటతో తడిసి పోతూన్న శరీరాన్ని ఒరబెట్టుకున్నాడు. కార్మికులు గుంపులు గుంపులుగా లోని కొస్తున్నారు. ఏదో ముఖ్య విషయం జ్ఞాపకాని కొచ్చినట్లు నిక్కరు జేబు పట్టి వత్తి చూశాడు.

ఓళ్ళు... బిళ్ళ.

ఉందా, పోయిందా... ఉంది.

ఎందుకు పోతది... జేబుకి చిల్లి లేదుగా.

జేబులోకి చెయ్యి పోనిచ్చాడు. నంబరు బిళ్ళ తగిలింది. గుండ్రని అల్యూమినియమ్ బిళ్ళ.

ఆ బిళ్ళ... తన గుండె... తన బతుకు... తన సర్వస్వం.

'ఆ బిళ్ళను పోకుండా చూసుకోవాలి. ఓసని ఇంకొకరు తన నుండి కాజెయ్యకుండా చూసుకోవాలి—మనసు లోడు లొంగ. బన్నాక్స్. ఒక్క పెట్టున ఇయ్యలేడు. వాడిని నమ్మకూడదు. బాబు బోలు ఎదం. ఏనాడు తాగబోయ్యకపోతే ఆ గదే నాది నాకియ్యమంటాడు. వాడికి కోపం రాకుండా చూసుకోవాలి. ఇక కూలి కోసం, కొలువు కోసం ఊళ్ళు ఊళ్ళూ తిరగాల్సిన పనిలేదు...' నిశ్చింతగా పిల్లి దృష్టి పైకెత్తి చూశాడు.

కొద్ది దూరంలో పెద్ద చెరువు తూడివిన అద్దంలా ఉంది. అది చెరువు కాదు. పెద్ద అగాధం. నిర్దక్షిణ్యంగా బదిన గని. భూపాతాళ గర్భంలోకి వెళ్ళి అందులో ఉన్న బొగ్గు, తదితర ఖనిజాలను తవ్వి పోసేసి వికృతంగా వదిలి వేసిన మైన్. కొన్ని వందల అడుగుల లోతుతో సువిశాలంగా ఉన్న పాడుబడ్డ గని. నీరు తొణికిసలాడుతూంది.

ఆయా దృశ్యాలను పరిశీలిస్తూ, ల్యాంప్‌కీపరు రూమ్ వద్దకు నడచి నిలబడ్డాడు.

అల్లంత దూరంలో ఇసప్లాట్ఫాంపై విప్ప ట్రక్కును నెట్టుకుంటూ పోతున్నారు స్త్రీ కార్మికులు చలిలో. నల్లని ఆ బొగ్గు కుప్పల మధ్య వాళ్ళు మరింత నల్లగా కనిపించ సాగారు.

అక్కడక్కడ కొన్ని లైట్లు వెలుగుతున్నాయి.

"నమస్తే... అయిలయ్య..." గేటులో నుండి ఒక కార్మిక పరిచితుణ్ణి గుర్తించి పలకరించాడు.

"నమస్తే. క్యా మేడ్... చాలా ముందుగానే వచ్చినట్టుంది."

అయిలయ్య ప్రతి నమస్కారం చెయ్యటానికి చేతిలో ఉన్న టిఫిన్ కారియర్ పైకెత్తాడు.

"మీ ఇల్లు ఇక్కడికి చాలా దూరమా?"

"దూరమే. ఇంకా క్వార్టరు దొరక లేదు. నా కన్న సీనియారిటీ ఉన్నవాళ్ళకే ఇంకా దొరకలేదు."

"ఫస్ట్ షిఫ్ట్... హాజరీ..." ఎనౌన్స్‌మెంట్.

'ల్యాంప్‌కీపర్' గది ముందు నిలబడి కేక వేసి లోని కెళ్ళి కిటికీ పక్కనున్న టేబిల్ ముందు కూర్చున్నాడు. గనిలో దిగవలసిన కార్మికులు తోసుకుంటూ 'మెయిన్ వే' వద్ద కొచ్చి 'క్యూ' లో నిలబడుతున్నారు.

"మనంకూడా నిలబడదాం, పద."

"ఇప్పుడేం తొందర లేదు. మనది అయిదో గ్యాంగ్."

కుతూహలంగా ముందుకు పోబోతూన్న అతని భుజాలు పట్టుకుని ఆపాడు.

పిరా రంగు బొచ్చుకోటు తగిలించు కుని గది లోపల కిటికీ వద్ద 'ల్యాంప్ కీపర్' కూర్చుని ఉన్నాడు. గోడపై ఉన్న బల్బు హాజరు రిజిస్టరుపై కాంతి చిమ్ముతూంది.

"ఫస్ట్ గ్యాంగ్... ఎటెండెన్స్."

మొదటి గ్యాంగ్‌లో ఉన్న ఇరవై మంది కిటికీ చెంత నిలబడ్డారు శిలా విగ్రహాల్లా.

"భోలా..." గది లోపలి ల్యాంప్ కీపర్ కంఠం అధికార యుక్తంగా.

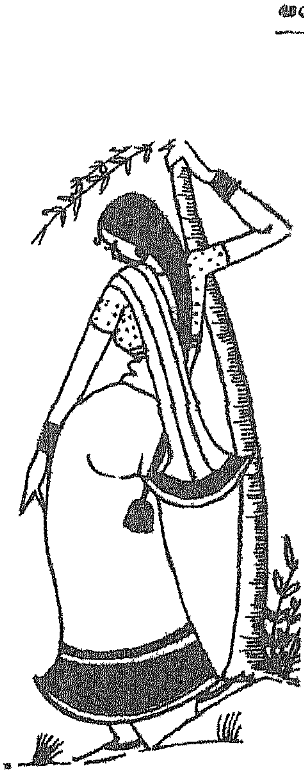

లతాంగి

చిత్రం — ఇ. గోపాలరావు

కిటికీ చువ్వల ముందు భోలా కదిలి ముందుకెళ్ళాడు. కైదీల్లా ఒక్కొక్కరే ముందుకు కదులుతున్నారు. గుమాస్తా కంఠం పేరు పిలుస్తోంది. దానికి ప్రతి చర్యగా ఆ పేరు కలిగిన శరీరం కిటికీ దాటి ముందుకు కదిలి పోతూంది.

"ఖాసింఖాన్—మహబూబలీ-జగత్ సింగ్-మురుగన్-కందస్వామి-కాళీచరణ్... డానియల్..." కులాలనూ, మతాలనూ, ప్రాంతాలనూ ప్రదర్శించే పేర్లు.

"నీయవ్వ, భలే గమ్మత్తుగా ఉన్నాయి పేర్లు". కిసుక్కున నవ్వాడు.

"అంతే మరి. నానా కులాలు. బెంగాలీలు, అరవలు, మరాటీవాళ్ళు, బీహారోళ్ళు, మన తెనుగోళ్ళు. అందరూ పొట్ట చేతో పట్టుకుని వచ్చిన వాళ్ళే. భూమీ పుట్రా లేదు... రెక్కలే ఆస్తి... రెక్కాడితే గానీ డొక్కాడని జనం." అయిలయ్య జాలిగా మాట్లాడసాగాడు.

ఒక్కొక్క గ్యాంగ్ ముందుకు కదిలిపోసాగింది.

ఒక్కొక్క గ్యాంగ్‌లో ఇరవై మంది కార్మికులు. ఫస్ట్ షిఫ్ట్‌లో ఇరవై గ్యాంగ్‌లు.

"ఫిఫ్త్ గ్యాంగ్." ఎనౌన్స్‌మెంటు.

"అయిలయ్య."

"లక్ష్మయ్య..." కిటికీ దాటి ముందు కెళ్ళాడు.

'అమ్మయ్య' దడదడ లాడిన గుండెలు కొద్దిగా నిమ్మళించాయి.

లక్ష్మయ్య స్వేచ్ఛగా నిట్టూర్పు విడిచాడు. పెద్ద పెద్ద అంగలు వేస్తూ మిత్రుని అనుసరించి లాంప్ హాలులోకి వెళ్ళాడు.

పోస్టాఫీసులో ఉత్తరాలు సార్టింగు చేసి చిన్న చిన్న అరలలో పారేసినట్లు, చిన్న చిన్న అరలతో కూడిన పెద్ద పెద్ద అల్మారాలు. ప్రతి చిన్న గూటి పైన నంబరు వేసి ఉంది, తెల్లగా.

పరీక్షగా చూశాడు — నంబర్లన్నీ పరిశీలనగా చూశాడు.

ఒక అరలో చెయ్యి పెట్టి హెడ్ ల్యాంప్, హెల్మెట్ బెల్టు, తదితర రక్షణ సామగ్రి బయటికి తీశాడు. సైకిల్ ల్యాంప్ లాటి చిన్న దీపం. కుతూహలంగా స్విచ్ వేశాడు. గుప్పుమని కాంతి చిమ్మింది. లైట్‌లర్ని దానిని నొసటిపై అమర్చుకుని, దానికేబిల్‌ను వీపుపైగా తీసుకుని, నడుముకున్నబెల్టులో అమర్చిన బాటరీతో కలిపాడు.

కాళ్ళను మోకాళ్ళ వరకూ రబ్బరు తొడుగులున్న కాన్వాస్‌బూట్లలో దూర్చి, తలపై హెల్మెట్ (ఉక్కు శిరస్త్రాణం) ధరించాడు.

'లిఫ్ట్' వైపు పాలుగడుగులు వేశాడు.

'అరెరె...' నాలుక కరచుకుని మళ్ళీ లాంప్ హాల్ లోకి పరుగెత్తాడు. గూటిలో చెయ్యి పెట్టి గుండ్రని బిళ్ళను బయటికి తీశాడు. దానిపై లాంప్ నంబరు వేసి ఉంది. నంబరు అయిదువందలరెండు. కార్మికుడు గనిలో దిగిన దానికి సంకేత మది. ముద్దు పెట్టుకుని దానిని జేబులో పెట్టుకున్నాడు.

తన జేబులో నుండి తన గ్యాంగ్ నంబరు, మైన్ నంబరు ఉన్న బిళ్ళ పైకి తీశాడు. లాంపు నంబరు బిళ్ళ స్థానంలో దాచి భద్రపరిచి 'లిఫ్ట్' వైపు పరుగెత్తాడు.

"అయిదువందల రెండు... అయిదు వందల రెండు."

మనసులో మననం చేసుకుంటూ అయిలయ్యను అనుసరించాడు. వరసగా వెళుతూన్న కార్మికులకు 'ఫుడ్ పాకెట్స్' పంచుతున్నాడు సర్దార్. ఒక్కొక్కరూ ఒక్కొక్క పాకెట్ అందుకుని ముందుకు కదులుతున్నారు. అయిలయ్య తరవాత తన పాకెట్ అందుకుని పరిశీలనగా చూశాడు.

ప్లాస్టిక్ సంచీలో చపాతీలు, కొన్ని [illegible].

"ఇవి తిన్నంక బాయిలో దిగాల్నా..."

'హెల్త్ క్విజ్'

NO. 39

గ్లూకోవిటా గ్లూకోజ్-D

స్ఫోటకము ప్రైవస్ వల్ల వచ్చు అంటువ్యాధి. అది గాలి ద్వారా సంక్రమించగలదు. కావున, ఈ వ్యాధి ప్రబలియున్న ప్రదేశాలకు పోవటం అపాయకరము.

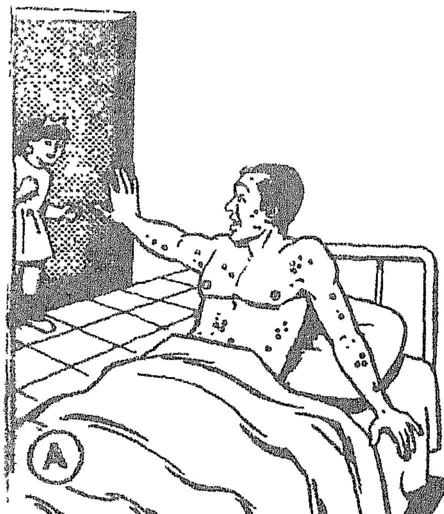

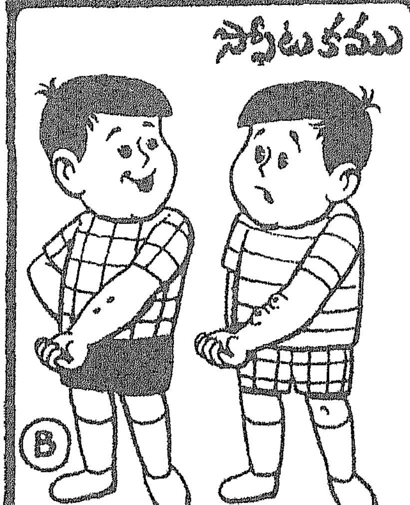

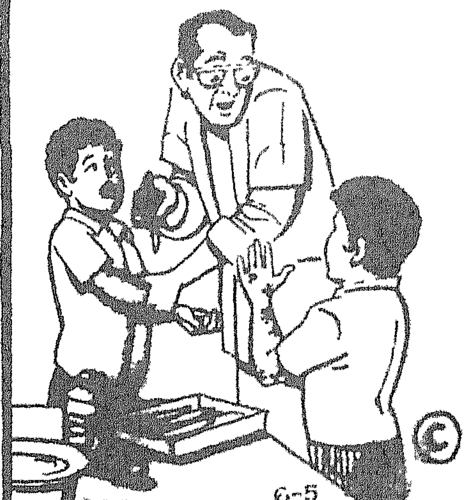

© RANG REKHA FEATURES PVT. LTD., 1977

జబ్బు లేక గజ్జి వచ్చు పిల్లలకు, టీకాలు వేయరాదు. అంటే ఇతర పిల్లలకు గజ్జి వచ్చు పక్షంలో కూడా వారికి టీకాలు వేయరాదు.

డా: [illegible]

మాకు [illegible] దటి సరియైన జవాబులు గల 10 ఎంట్రీలకు 100 గ్రాముల 'గ్లూకోవిటా గ్లూకోజ్' ప్యాకెట్లు పారితోషకముగా పంపబడును.

హెల్త్ క్విజ్ నం. 37 లో పేర్కొన బడిన అన్ని విషయములూ సరియైనవి.

టీకాలు వేయించుకోనటం, ఈ వ్యాధి నుండి పరిపూర్ణ సంరక్షణ కలిగించదు. అయితే టీకాలు పొంగిన పక్షంలో (పాజిటివ్ టేక్) సంరక్షణ సంభవం.

[illegible] ఒకటి [illegible] వ్రాసి ఈ కూ[illegible], ఈ రోజే క్రింది అడ్రసుకు పంపండి. అన్ని [illegible] మెంట్ A / B / C * అవ్వ. సరి[illegible] ఐవసరములేదు.

* [illegible] కొట్టివేయండి.

[illegible] Quiz/హెల్త్ క్విజ్ 39(A)
[illegible] Box No. 7004
[illegible]y-400 028.

పూర్తి [illegible] ....

చిరు[illegible] ....

హెల్త్ క్విజ్ నంబరు 39 లో ప్రశ్నలకు జవాబులు హెల్త్ క్విజ్ నంబరు 41 [illegible] ప్రచురించగలము

"మధ్య మధ్యన ఆకలయినప్పుడు తినడానికని కంపెనీ ఇచ్చింది. నేను తినను. నా కొడుక్కు తీసకపోతా. . . అందుకని బుక్కు తెచ్చుకుంట టిఫిన్లో. నువ్వు వద్ది తెచ్చుకున్నట్టు లేదుగా. . . తెచ్చుకుంటే నీ పిల్లావికి తీసుకుపోవచ్చు ఈ రొట్టెలు. . . కంపెనీ రొట్టెలు దానికొక్కడ కుపి పూసింది. . ." చిరునవ్వుతో పలికాడు లయిలయ్య.

"ఈ వారం బట్వాడా వచ్చినాక నేనుకూడా గిసుమంటి టిఫిను డబ్బా కొనుక్కుంటా. . . పైసలు మిగిలితే."

"పైసలు మిగలంక ఏమయితయి. . . పిల్లా పింగా. ఇద్దరేగా మీరు. ఇప్పుడే నాలుగు రాళ్ళు ఎనకేసి కోవాలి. . . ఏ రోజు ఎట్లవుతదో. . ."

"అన్నీ తెలుసుండే వన్నడుగు తావేం . . . బట్వాడా మువలోడిచ్చే తుంటిమోదుగా నా సేతి కొచ్చేవరికి మిగిలేది

హెల్త్ క్విజ్-32 ఫలితాలు

వచ్చిన ఎంట్రీలు 76

కరెక్టు ఎంట్రీలు 36

బహుమతి పొందినవారు:

1. జి. సి. రావు, మాలవ్య నగర్, గూడూరు.
2. డా. పి. సుధాకరరెడ్డి, సుభాస్ చంద్రబోస్ రోడ్డు, మదనపల్లి.
3. ఎ. సంపత్ కు[illegible] పెద్దప్పపల్లి, కమలా[illegible]
4. డా. జి. వసంత, గ[illegible]మెంట్ హాస్పిట[illegible], మధిర.
5. కె. సవిత, నేర్కుంద్రం, మద్రాసు.
6. డి. విజయరామరాజు, ఎం. సి. 32-మలక్ పేట కాలనీ, హైదరాబాదు.
7. సి. ఆర్. నారాయణ మూర్తి, 68 గీతా కాలనీ, 4 బ్లాక్, జయనగర్, బెంగుళూరు.
8. డా. వి. వి. ఆర్. మూర్తి, నెహ్రూ నగర్, కర్నూలు.
9. కుమారి సరళాదేవి, 2, కార్పొరేషన్ కాలనీ, ఆర్కాట్ రోడ్, మద్రాసు-24.
10. బి. ఎ. కె. వి. ఎల్. నాంచారయ్య, 13/294, గుడివాడ.

[illegible] గాడు [illegible]" [illegible] చెప్పిన [illegible] అంటున్నాడు: "మసిరోజు బొగ్గుపోతయినా చేతి [illegible] మనిషి [illegible]. [illegible] ఒక నెలకు [illegible] వాళ్ళు [illegible]. [illegible] పిందెలు [illegible] చెప్పు. ఒక వేళ [illegible] వానికి [illegible]. . . [illegible] కదా?. . . బాకీలు [illegible] పోయినాక [illegible] ఒక [illegible]. . . [illegible] ఇంత సారా [illegible]. [illegible] దాటితే [illegible] సొంత [illegible] రాసిచ్చి [illegible]. . . ముసిల్ది పోయినాక మరీ తాగు డెక్కువయి పోయినాది. బొత్తిగా తూలి పొయ్యాడు . . ఇక మా బతికితే రెండు మూడేళ్ళు . . ."

"అందుకే. . . నా సొంత తండ్రిలా చూస్తున్నా. . . రాత్రి సర్దారుకు కోడి పుంజు ఇచ్చి ఇంటికి తిరిగి పొయ్యే టప్పుడు ఉప్పు చేపలు కొనుక్కుని తీస్కపోయినా. . . నీ యవ్వ. . . అవి లేకపోతే ముద్ద గొంతు దిగదు పెద్ద మనిషికి."

"మరి నువ్వు లారీ మీద క్లీనర్ పని జేసి కూడబెట్టిన పైసలన్నీ ఏం జేసినవు తమ్మీ. . ." అనునయంగా అడిగాడు.

"రెండు మూడేళ్ళు పని జేసినా", అప్పం బట్టలకూ తప్ప జీత మియ్య లేదు మా సేటు. పని మంచిగ సెప్ప లేదని డ్రయివరు అంజకొడుకు నా మీద పాడిల్ల చెప్పేడు. . . రాత్రిళ్ళు నిద్ర లేకుండ పైన కూసోవాలి. . . ఒక ఎండా లేదు, వాన లేదు. . . ఏక్సిడెంటయితే పెద్ద దెంగ [illegible] చూసేదా."

'పింజ్‌రా ఉపరాయా. . .' హిందీలో కార్మికుల కేకలు.

'కేజ్ పైకొచ్చింది ప్రవేశించండి.'' తెలుగు కంఠాలు. మాట్లాడు తున్న వాళ్ళిద్దరూ అటు చూశారు. బిలబిల మంటూ కార్మికులు 'లిఫ్ట్'లో నిలబడుతున్నారు. వాళ్ళలో కలిసి పొయ్యారు వాళ్ళిద్దరూ. మొట్ట మొదట చంద్రమండలంపై అడుగు పెట్టిన నీల్ ఆమ్‌స్ట్రాంగ్‌లా అతనిలో సంతోషం ఉరకలు వేసింది.

సైరన్ కూసింది.

మసక మసక చీకటి.

ఆశల రేఖలు తూర్పున విచ్చు కుంటున్నాయి.

[illegible]

ఆపరేటర్ [illegible] స్విచ్ నొక్కాడు. 'లిఫ్ట్' భూగర్భంలోకి వెళ్ళిపోయింది.

'లిఫ్ట్' దిగి అందరి కార్మికులతో పాటు కళ్ళు చికిలించుకుని చూశాడు లక్ష్మయ్య. . . చీకటి.

ఎత్తైన కొండ గుహలా పైన [illegible]. కింద గింకల ఎటువా నీళ్ళు.

నెత్తిపైనున్న హెడ్ లైట్లు వెలిగాయి. వాళ్ళుదిగిన మెయిన్ జంక్షన్‌కు ఇరు వైపులా పెద్ద సొరంగం. సొరలు సొరలుగా బొగ్గు మొనలు మొనలుగా బొగ్గు-నీళ్ళ గొట్టాలు నీళ్ళు లాగు తున్నాయి.

మైన్ కూలిపోకుండా పెద్ద పెద్ద గుంజలు—దూలాలు.

'ఓక్‌మన్' ఎదుట నిలబడ్డారు కార్మికులు.

'ధన్', 'ధన్', 'ధన్' పేలుడు శబ్దం.

"బ్లాస్టింగ్ అయిపోయింది. మైనర్స్‌ను పంపించండి." సర్దార్ హెచ్చరిక.

"అంతా ఓ. కె. ఏం ఫరవాలేదు." సేఫ్టీ ఆఫీసర్, గనులలో ప్రమాద సూచనలు లేవనీ కార్మికుల భద్రతకు ముప్పు వాటిల్లదనీ సర్టిఫికేట్ ఇచ్చి 'లిఫ్ట్'లో పైకెళ్ళిపొయ్యాడు.

కార్మికులు ఎవరి పనుల్లోకి వాళ్ళు వెళ్ళిపొయ్యారు.

తల్లి వేరుకున్న పిల్ల వేరుల్లా పెద్ద సొరంగానికి రెండు వైపులా చిన్న చిన్న సొరంగాలు. కప్పు పైన విద్యుద్దీపాలు మిణుకుమిణుకు మంటున్నాయి. మైనర్స్ తలల మీదున్న హెడ్ లైట్లు చూస్తూ చూస్తుండగానే కనుమరుగయి పొయ్యాయి-చిన్న చిన్న సొరంగాల లోకి.

[illegible] విభజించి 'ఓక్‌మన్' వాళ్ళను తన సొరంగాలలోకి పంపించాడు.

చీకటి సొరంగాలు—మృత్యు విలయాల్లా.

"మనం ఇటు పోవాలి. రా. . ." అంటు లక్ష్మయ్య మార్గం చూపెట్టాడు. గింకల లోతు నీళ్ళలో [illegible] ఆ అయిదుగురూ చిన్న సొరంగంలో ప్రవేశించారు. ఆ తరువాత ఎవరి పాయ లోనికి వాళ్ళు వెళ్ళారు.

బొగ్గు కుప్పకూలి ఉంది నీళ్ళలో. లైటు ఫోకస్‌ను అటూ ఇటూ తిప్పుతూ తానున్న స్థలాన్నీ, చెయ్య వలసిన పనినీ పరిశీలించ సాగాడు. కళ్ళు ఆ చీకటికి కొద్ది కొద్దిగా అలవాటు పడసాగాయి. ఊపి రాడనట్లు, గుండె పట్టు అనిపించింది.

'పాడు వాసన. . .గబ్బు—గుండెలు మురిగి పొయ్యేలా ఉన్నాయి. తిన్న అన్నం [illegible]

[illegible] పొగ. ఎత్తైన [illegible] కమ్ముకోసాగింది [illegible] ఫ్యాన్ను తిరిగిన [illegible] తిరిగి చూశాడు. [illegible] 'ఎగ్జాస్ట్ ఫ్యాన్స్' [illegible] తిరుగుతున్నాయి.

ఊపిరి నిలిచింది.

బొగ్గుల నుండి ప్రవహిస్తున్న నీరు జాలులా ప్రవహించి చిన్న కాలువగా వెళ్ళి కింద బావిలోకి ప్రవహిస్తోంది. అక్కడనుండి ఆ నీటిని తోడి పైకి పంపిస్తున్నాయి ఇంజన్లు.

గలగల మని శబ్దం-కీచు కీచు మని రేడుల శబ్దం.

చిన్న చిన్న రైలు పట్టాలపై నుండి 'పిల్‌టబ్స్' జారుతున్నాయి. అయిదు గురు కార్మికులకు అయిదు ట్రక్కులు సొరంగంలోకి వచ్చి పడ్డాయి.

"ఇందులో ఒక టన్నుకు పైగా బొగ్గు పడుతుంది. ఇద్దుమంటే గాడీ డబ్బాలు రెండు నింపాలి ఒక్కొక్కడు. అంటే రెండు టన్నుల బొగ్గు పైకి పోవాలి. . . లేకపోతే పైన తూకం వేసే సర్కార్ కూలి తగ్గిస్తాడు. . ."

నొసటి వెలుగుతున్న టార్చిలైటు ఇటు చూస్తోంది. మాట్లాడు తున్న ఆకారం లీలగా కనిపిస్తోంది.

"రెండు టన్ను లేమిటి? మూడు టన్నులు నింపుతా. నా కిదొక లెక్కా పోక్కా. . ."

"సరే, పని కానియి." మాట్లాడు తున్న హెడ్ లైట్ చీకటిలో కలిసి పోయింది.

"మనిసి పోయినా పెన్పటం. [illegible] బొగ్గు [illegible] పైన ఉన్న బొగ్గును కూలగొట్టాలి. మొత్తం ని మెత్తన కూల్తది. . . మన పాణం పోతుంది. ఒక్క బొగ్గుబండ కూలిందా-ముక్కలు ముక్కలయి పోతాం. [illegible] ఎక్కువైతే రేపు కలువుదాం నన్ను. బ్లాస్టింగు చేసి కూలిన బొగ్గునే డబ్బాలో నింపాలి. ఎరికయిందా. . ."

తిరిగి కనిపించిన లైటు తన సొరంగం వైపు నడిచి అదృశ్యమై పోయింది.

ఫుడ్ పాకెట్‌ను 'పిల్ టబ్' పై పెట్టి షావెల్ అందుకుని బొగ్గు తియ్య సాగాడు.

తడి బొగ్గు. . . షావెల్ బరువుగా పైకి లేవసాగింది. గింకల లోతు నీళ్ళలో గిర్రున వెనక్కి తిరిగి 'ట్రక్కు'లో విసరసాగాడు. 'ట్రక్కు' నింపాలన్న ఆత్రతతో వంచిన నడుం ఎత్తకుండా బొగ్గు తీసి డబ్బాలో విసరసాగాడు. 'శమిస్తున్న శరీరం నుండి కారుతున్న [illegible] బొగ్గు [illegible] కలిసిపోతోంది.

"నీ యవ్వ- [illegible] మనం [illegible] కున్నాక [illegible]—అహా, ఆహా." [illegible] విసరసాగాడు.

ట్రక్కుల్లో బొగ్గు నిండసాగింది. నడిలో నీళ్ళు నిండసాగాయి.

నీళ్ళు-నీళ్ళు-మోకాళ్ళ లోతు నీళ్ళు.

కొన్ని పందుల చేతులూ కాళ్ళూ యంత్రాల్లాగా పని చేస్తూ ట్రక్కులు నింపటంలో నిమగ్నమై పొయ్యాయి. కార్యదీక్షలో మునిగిన ఆ మా.. యంత్రాల మనస్సులు- వాటిని ఆవహి స్తున్న జల ప్రళయాన్ని గుర్తించ లేకపొయ్యాయి.

నడుము లోతు నీళ్ళలో తానున్నాడు.

'నీళ్ళు. నీళ్ళు. . . ఎక్కణ్ణించి?' తల పైకెత్తాడు.

హెడ్ లైట్ ఫ్లాష్‌లో. బొగ్గు పొరలు. తన ఒంటిపై చెమట బిందు వుల్లా బొగ్గు పొరలు చెమరుస్తున్నాయి. అక్కడక్కడ వేలు లావు జలలు నీళ్ళు చిమ్ముతున్నాయి.

'ఎన్ని నీళ్ళయినా సరే, డబ్బా నింపాలి. సర్దార్‌తో మాట పడకూడదు.' అతని మనస్సులో స్థిర సంకల్పం. తన పనిలో తాను నిమగ్నుడయిపొయ్యాడు. నీళ్ళ లోని బొగ్గును దేవి తీసి ట్రక్కులోకి విసరసాగాడు.

మధ్య మధ్యలో పెద్ద పెద్ద బొగ్గు బండలు- షావెల్ లోనికి రావని. షావెల్ ప్రక్కన పెట్టి బండను డబ్బాలోకి విసరసాగాడు.

ఎక్కడో ఏదో కూలిన చప్పుడు-పక్క [illegible] సొరంగాల్లో కేకలు.

ఆ తరువాత శబ్దం ఆగిపోయింది. చెవులు ఒరగ్గి విన్నాడు షావెల్ ఎత్తి పట్టి. ఏ [illegible] లేదు.

"అయిలన్నా. . . అయిలన్నా. . ." గట్టిగా పిలిచాడు భయంతో.

సమాధానం లేదు.

మళ్ళీ వంగి బొగ్గు తీయసాగాడు. వంగి తియ్యడంలో నీళ్ళు ముక్కుకు తాకసాగాయి. హెడ్ లాంప్ ఫోకస్ పక్కకు తిప్పి పరీక్షగా చూశాడు.

వసార్లు పెట్టిన దూలాలూ బల మైన గుంజలూ పందిరి గుంజల్లా ఊగుతున్నాయి. కంగారు పడిపొయ్యాడు. ఆ ఊగటానికి అర్థం తెలియని అనుభవ రాహిత్యమైన అమాయకపు చూపులతో రెండడుగులు ముందుకు వేసి బయటికి చూశాడు.

"క్రామేడ్స్- డేంజరు- డేంజరు- బయటికి రండి." బిగ్గరగా కేకలు. చిన్న చిన్న సొరంగాల నుండి కార్మికులు బయటికి వచ్చినట్లుగా హెడ్ లైట్స్ నీళ్ళు చిమ్ముకుంటూ మెయిన్ టన్నెల్ వైపు వెళ్ళుతున్నాయి. వీల్ టబ్ అంచులు పట్టుకుని మెల్లగా తడుముకుంటూ మెయిన్ టన్నెల్ కేసి రాసాగాడు అతను. నీరు ఇంకా పొంగ సాగింది.

మైనర్స్ నడుముల్లోతు నీళ్ళలో శక్తి నంతా కూడదీసుకుని టన్నెల్ నుండి లిఫ్ట్ వైపు పరుగెత్త సాగారు. నీళ్ళలో మునిగి ఉన్న వీల్ టబ్స్ కొట్టుకుని కింద పడి పోతున్నారు. తగిలించుకున్న ఇనప టోపీలు కింద పడి పోతున్నాయి. హెడ్ లైట్స్ కనెక్షన్ కేబిల్స్ ఊడిపోయి ఆరిపోతున్నాయి. పడిన వాళ్ళు మళ్ళీ లేచి భయంకరమైన కేకలతో, అరుపులతో నీళ్ళలో పరుగెత్తుతున్నారు.

పెళపెళమని కూలిన శబ్దం. సపోర్టు కొరకు నిలబెట్టిన బొగ్గు దిమ్మెలు కూలిపోయి టన్నెల్ మూసుకుని పోతూంది.

"బచావ్... బచావ్..." ఆక్రందనలు— పిచ్చికేకలు.

"అలారం సిగ్నల్ ఎక్కడ?..." టన్నెల్ మార్మోగుతూంది కేకలతో. అందరి గుండెల్లోనూ రాయి పడింది. నొసటి కింద వెలుగుతూన్న వాళ్ళ కళ్ళలో మృత్యు భయం ఊపివేస్తూంది. కళ్ళ ముందు నీరు పొంగుతూంది. వాళ్ళ కళ్ళలో జలజల మని కన్నీళ్ళు పొంగు. ఆ కన్నీటి జాలిలో వాళ్ళ వాళ్ళ తల్లిదండ్రులు, భార్యలు, పిల్లలు కొట్టుకు పోతున్నారు.

అందరూ ఘొల్లున ఏడవసాగారు.

భూమి బద్దలయినట్లు పెద్ద శబ్దం. సపోర్టింగు దూలాలు జరిగి పోయి, అడుగు అడుగులుగా కప్పు కూలి పోసాగింది.

"ఇక్కడ మైన్ కూల్తుంద్రా, తండ్రీ. అటే పోదాం..." మార్గదర్శి గావుకేక.

బలవంతులు బలహీనులను నీళ్ళలో తోసుకొంటూ ముందుకు పరుగెత్తుతున్నారు. 'లిఫ్ట్' ఆశ వదులుకున్న మైనర్స్ అత్యవసర సమయాల్లో పైకి వచ్చే సొరంగాలవైపు కొందరు పరుగెత్తారు. పాములు పాకినట్లు నిచ్చెనల పై-ఎగుడు దిగుడు మెట్లపై ప్రాక సాగారు. నిస్సహాయులైన మిగిలిన కార్మికులు ఉధృతమైన నీటి ప్రవాహంలో కొట్టుమిట్టాడుతూ ఎటువాళ్ళటు చెల్లా చెదరయి పోసాగారు.

చీకటిలో మిణుగురు పురుగులు ఎగిరినట్లు—హెడ్ లైట్స్ పట్టుకున్న కార్మికులు ప్రాణ రక్షణార్థమై గావుకేకలు వేసుకొంటూ మూల మూలంకీ పరుగెత్తి అదృశ్యమైపోయారు.

అంతా చీకటి.

అంతా నిశ్శబ్దం.

అంతా జలమయం.

ఉవ్వెత్తున పొంగి వస్తూన్న ఆ జలరాశిలో ఊపిరి సలపక, విలవిలా తన్నుకొని ఎక్కడి వాళ్ళు అక్కడే మట్టిలో కలిసిపోయ్యారు. రెప్పపాటులో అన్నీ జరిగిపోయ్యాయి. తెల్ల తెల్లవారకముందే చస్నాలా గని కొన్ని వందల నిండు ప్రాణాలను పొట్టన బెట్టుకుంది.

చస్నాలా గని మూడు వందల డెబ్బయి, ఇద్దర సజీవ సమాధిగా మిగిలిపోయింది.

* * *

పదిహేను రోజులు గిర్రున తిరిగి పోయ్యాయి. కార్మికుల రక్షణ చర్యలు చురుగ్గా సాగిపోతున్నాయి.

ప్రకృతి రెప్పపాటులో కలిగించిన ఈ దుస్థితిని మానవనిర్మితమైన పంపు సెట్లు ఎదుర్కొని పోరాడుతున్నాయి. భారతదేశపు అభ్యర్థనను పురస్కరించుకొని రష్యా, పోలెండు దేశాలు అత్యంత శక్తివంతమైన పంపు సెట్లను పంపించాయి. నీరు తోడటం నిర్విరామంగా సాగిపోయినా, గనుల్లో నీళ్ళను పైకి లాగివేయటానికి పదిహేను రోజులకన్న తక్కువ పట్టేంది కాదు. ఇంకా తోడి పొయ్యవలసిన నీరు ఉంది గనుల్లో.

కొన్ని వేలమంది కూలీలు, కార్మికులు పనిచేయ సాగారు. గోచీలు పెట్టుకొన్న నిరుపేద కూలీలు మన్ను త్రవ్వుతూంటే, ఆడ కూలీలు తట్టలతో మన్ను ఎత్తి పోస్తున్నారు. కేవలం కూలికోసమే కాదు, త్వర త్వరగా మన్ను ఎత్తివేసి భూగర్భంలో చిక్కుకుపోయిన తమ సోదర కూలీలను ప్రాణాలతో బయటికి తీసుకురావాలనే సంకల్పం—పట్టుదల.

పదిహేను రోజుల శ్రమ ఫలితంగా మెయిన్ టన్నెల్‌లోకి మనిషి మళ్ళీ కాలుపెట్టగలిగాడు.

లోపల సొరంగాలలో కూలిన మన్ను త్రవ్వి తీసే కార్యక్రమంతో పాటు శవాల గాలింపు చర్య కూడా ప్రారంభమైంది. చుట్టూ పొగమంచులా, సాలెగూడులా పొగ...నీళ్ళు...బురదతో కూడిన బొగ్గు. శూన్యంలోకి గాలి ప్రవేశిస్తూన్న వింత వింత శబ్దాలు. చేతుల్లో పట్టుకొన్న విద్యుద్దీపాల కాంతిని ప్రతి అంగుళంపై ఫోకస్ చేస్తూ, రజ్జు సర్ప భ్రాంతితో భీతావహులైన సాంకేతిక నిపుణుల బృందం. రక్షణ చర్యల బృందం, సహాయక చర్యల బృందం అన్నీ కలసి...ప్రాణాలు అరచేతిలో పెట్టుకొని ఒక్కొక్క అడుగే ముందుకు వేస్తూ గాలించసాగారు.

ఇక పైన...'మైన్స్' మైదానమంతా గగ్గోలుగా ఉంది. అంతా ఏడుపులు—పెడబొబ్బలు. గని ప్రమాదంలో చిక్కుకుపోయిన కార్మికుల తల్లి తండ్రులతో, భార్యా పిల్లలతో, బంధు మిత్రుల ఆర్తనాదాలతో ఆ ప్రదేశమంతా గింగురుమంటూ గుబులు గుబులుగా ఉంది. సోదర కార్మిక కుటుంబాలు, ఆత్మీయులు వాళ్ళను అనునయిస్తున్నారు.

గనిలో చిక్కుకుపోయిన కార్మికులు బ్రతికి బయటపడే అవకాశం శూన్యం. బ్రతికి ఉన్నారనే నమ్మకమూ లేదు. కాని పైన వాళ్ళకోసమై నిరీక్షిస్తూన్న వారి కళ్ళలో బ్రతకాలనే కోరిక.

ఆ కోరిక నెరవేరాలనే ఆశ...'హోప్'. ఎక్కడో ఏ మూలనో బ్రతికి ఉన్నారనే అనుమానం నిజం కావాలనీ, వాస్తవం కావాలనీ భ్రమ. భగవంతుడు కరుణామయుడు, ప్రేమమూర్తి కావటంవలన, ఇంతమంది ప్రాణాలను ఒక్కసారి తియ్యడనే విశ్వాసం. దుఃఖితుల పెదవులపై స్మరించబడుతూన్న నానా రకాల దేవుళ్ళ పేర్లు దొర్లిపోతున్నాయి.

"గోడ ప్రక్కనే పడుకుంటే బ్రతక వచ్చు."

"సొరంగాలన్నీ ఎందుకు కూల్తాయి... ఒకటో రెండో!" ఆశావాదులు తమ తమ వ్యాఖ్యానాలతో ఏడుస్తూన్న వాళ్ళ ఆశలకు ఊపిరి పోస్తున్నారు.

"నిజంగా మన బాగోగులను గూర్చి ముందుగానే పట్టించుకుంటే ఇంత మందికి చావు మూడేదికాదు. ఆ గని చూడు. ఆ గనిలో బొగ్గంతా మనతో తవ్వించి డబ్బంతా పోగుచేసుకొన్నారు. కానీ దానిని మళ్ళీ పూడ్చాలనే ఆలోచనే కలుగలేదు. అందులో నీళ్ళు నిండి ఈ మైనులోకి తోసుకొచ్చి ఇంతమంది కార్మికులను బలిగొనేవరకూ చూస్తూ ఊరుకున్నారు. ఇప్పుడు మన కళ్ళ నీళ్ళు తుడవటానికే ఈ ప్రయత్నాలు కానీ...రష్యానుండి, పోలెండునుండి ఈ పంపులు అప్పుడే తెచ్చి ఆ పాడుబడిన మైన్‌లో నీళ్ళు తియ్యలేకపొయ్యారా... ఏరీ-మన యూనియన్ లంజకొడుకులు' కడుపు మండిన ఒక కార్మికుడు కోపం వెళ్ళ గక్కుతున్నాడు.

"యూనియన్ దేనికోసం?...మన ఏట్స్ సంవత్సరానికి ఇరవై రూపాయలు చందా వసూలు చేసుకోవటం తప్ప వేలకు వేలు పోగుచేసుకొని 'ఈడ మీటింగు, ఆడ మీటింగు'ని దొరబాబుల్లాగా కార్లలో తిరగటం...వస్తున్నామని బొంబాయి, ఢిల్లీ పోవటం తప్ప మనకు ఒరిగేదేమీ లేదు...."

యూనియన్ నాయకులపై అసంతృప్తి ప్రకటిస్తూన్న ఆ కార్మికుడు, పేరు పేరునా వాళ్ళను దుమ్మెత్తి పోస్తూ, ఎవరెంతమంది ముండల్ని ఉంచుకున్నదీ, ఎవరెంత ఆస్తి పోగు చేసుకొన్నదీ వివరాలు చెబుతూ, వాళ్ళ అమ్మలపై, అక్కలపై బూతుల పంచాంగం విప్పాడు.

"ఇంతకుముందు బోనస్ ఇచ్చే వాళ్ళు. ఇప్పుడా బోనస్ కూడా కరువయిపోయింది...పనిగంటల లెక్కలేక పోయి వర్క్ లోడ్ పెరిగింది. అడిగే నాథుడే లేడు..." మరొక గొంతు.

"వచ్చేదాకా ఉద్యోగం చెయ్యాలి మనం—రెక్కలు ముక్కలు చేసుకొని..."

"రేపు మనకైనా ఇదే గతి. వీళ్ళు నీళ్ళలో మునిగి చచ్చిపొయ్యారు. మనం ఏ పేలుడులోనో, ట్రక్కుల కిందనో పడి చస్తాం. మనకు కూడా చావు ఇందులోనే రాసిపెట్టి ఉంది మరో......కాకపోతే ఈళ్ళు ముందు, మనం వెనక..."

వాళ్ళకు ముందు, ముందు జరగబొయ్యే ప్రమాదాలను గూర్చి తలపోసుకొని నిరాశతో, దుఃఖంతో కుమిలిపోసాగారు.

"ఏమి బ్రతుకుర్రా మనది.... చెత్తటి కూడు."...చలించిపోయిన ఒక కార్మికుడు మెల్లగా గొణుగుకున్నాడు కూలిపోయిన గని కేసి చూస్తూ.

శవాల గాలింపు చర్య ప్రారంభమైనదన్న వార్త చుట్టుపక్క పట్టణాలలో పొక్కిపోయింది. ఎన్ని శవాలు బయటపడతాయో, ఎంతమంది బ్రతికి బయటపడతారో చూద్దామని చాలా మంది ప్రజ లొచ్చారు. వాళ్ళతోపాటే జర్నలిస్టులు, ఫోటోగ్రాఫర్లు, మఠ పీఠాధిపతులు. చెప్పు, చేమూ లేకుండా అంతా సంతానేని ఆ మైదానమంతా ఇసుక వేస్తే రాలని జనం.

"ఈ గనిలో దెయ్యాలున్నాయి. వాటిని కదిలించటం వలన ఈ ప్రమాదం జరిగింది. ఈ మహాపరాధం వలన వాళ్ళు శివుని కోపాగ్నికి గురయ్యారు. ఇకముందు ప్రమాదాలు జరగకుండా శివునికి అభిషేకం చెయ్యాలి..." స్వాములవారు సెలవిస్తున్నారు. కాషాయాంబరధారులైన వారి శిష్యులు భక్తిశ్రద్ధలతో వింటున్నారు.

నిలబడి, నిలబడి కాళ్ళు [illegible]

పోతూ, జనంలో కలకలం. ప్రమాదాన్ని మైన్ ముఖద్వారంనుండి పది గజాల అవతల నిలబడమని హెచ్చరిక చేస్తూ నెట్టి వేస్తున్నారు. వాళ్ళు మళ్ళీ తోసుకొని వస్తున్నారు.

స్ట్రెచ్చర్స్ పై మానవ శరీరాలు మోసుకొస్తున్నారు. మొహాలు తెల్ల గుడ్డలు కట్టి ఉన్నాయి. ఒక్కొంగులో ఏర్పాటైన వేదికపై ఉంచి వాటిని గుర్తించడానికై భార్యలు, తల్లి, తండ్రులను పోలీసు వర్గాలు నడిపిస్తున్నాయి.

శ్రమజీవుల అవశేషాలుగా పైకి వస్తున్నాయి.

"మావాడుకాదు...ఎవరో...ఎవరో!" అందరూ పెదవి విరిచి తిరిగిపోతున్నారు. ఎవరికి చెందినవాళ్ళో ఆ కార్మికులు వాళ్ళే పోల్చుకోలేకపోతున్నారు. బ్రతికి ఉన్నాళ్ళూ వాళ్ళ శ్రమ శక్తిలో ఎవరిని పోషించారో, ఎవరికోసం రెక్కలు ముక్కలు చేసుకున్నారో వాళ్ళ గుర్తింపుకు అతీతంగా ఉన్న భౌతికకాయాలు

పది శవాలు దొరికాయి.

రూపంలేని ఆకారాలు.

పోల్చుకోలేని మానవ కళేబరాలు.

ముక్కలు, పెదవులు రాలిపోయిన ఆకారంలేని ముఖాలు. వికృతంగా ఉబ్బి భీతి గొల్పుతున్నాయి. పట్టుకుంటే చర్మం ఎక్కడికక్కడ ఊడిపోసాగింది. కట్టుకొన్న గుడ్డలు నల్లగా పీకిపోయి పీలిక లయిపోతున్నాయి. పావిపట్టి, బురద పేరుకొనిపోయి కుళ్ళి కంపు కొడుతున్నాయి. వాళ్ళుధరించిన బెల్టులు, హెడ్ లాంపులు అలానే బిగుసుకొని ఉన్నాయి.

ఎవరిదో చెయ్యి...మరొకరి తల... శరీరంనుండి తెగిపోయిన ఈ అంగాలు

"ఇంకా నువ్వు బ్రతికున్నావన్న ఆశ లేదురా, కొడుకా...ముసలిదాన్ని...ఆ చావు నాకు రాలేదురా, తండ్రీ. మీ నాన్న పోయినకాణ్ణుంచి నిన్ను చూసుకొనే బతికానురా, కొడుకా ...నా కొడుకు చావుచూడటానికే ఈ ముసల్దాన్ని బ్రతికించావా, భగవంతుడా!"..... బొగ్గు దుమ్ములో పడి గుండెలు బాదుకుంటూ ఇంటికీ మంటికీ ఏకధారగా ఏడ్వ సాగింది ఓ మాతృమూర్తి. అలాటి తల్లులు ఎందరో నేలపైబడి దొర్లాడుతున్నారు.

"నువ్వు దూటీలో ఇచ్చే రొట్టెలు తినకుండ, నీ పొట్ట మాడుసుకొని కొడుక్కు తెచ్చేవాడివి...ఇప్పుడు డొం.. తెచ్చిస్తావయ్యా! ఒక్కసారి కనుపించు, నా తండ్రీ..." ఓ ఇల్లాలు కొడుకునూ, ఆడపిల్లలనూ ఎత్తుకొని గోడు గోడునా ఏడుస్తూంది.

"ఆడపిల్ల పుడితే 'ఉమ'ని పేరు పెడదాం...మా అమ్మను పిలిచినట్లు— 'మా'అనవచ్చని చెప్పి ఎక్కడికెళ్ళావని..." ఓ నిండు గర్భిణీ స్త్రీ హృదయ విదారకంగా ఏడుస్తూంది.

ఎవరికీ చెందని మృతజీవులు అలానే పడి ఉన్నారు. చూడటానికే భీతిగొలిపే ఆ వికృతాకారాలను గుర్తించటానికై కొందరు తోటి కార్మికులు సాహసించారు. సీసాతో బురదను, మసిని కడిగి శుభ్రం చేశారు. ...డిపోయిన దుస్తులను, చేతులు, ..., తదితర అంగాలను ఆయా కాయాలకు తగిలించి ఆనవాలు పట్టటానికి ప్రయత్నించసాగారు.

నానా కుళ్ళిపోయిన ఒక ఆకారం లేని పీనుగ.

రెండు చేతులూ పిడి కొయ్యపై కప్పుకొని ...రి ప్యాంటు పడగ నిర్జీవుడు. ఒకదానిపై ఒకటి కప్పుకొన్న ఆ చేతివేళ్ళలో మిణుకు మిణుకుమని మెరుస్తూ.

కార్మికులు దాన్ని పైకి లాగారు... నంబరు బిళ్ళ శుభ్రంగా తుడిచి నంబరు గుర్తుపట్టారు.

"అయిదువందల రెండు."

మైన్ ఇంజనీర్స్, డాక్టర్లు, పోలీసు ఆఫీసర్లు, కార్మికులు అందరూ పోగయ్యారు. పట్టుకేందుకు ఒక శవాన్ని గుర్తుపట్ట గలిగినందుకు అధికారులందరూ గర్వించారు.

"గో అండ్ వెరిఫై ది లాంప్‌రూమ్."

ఇంజనీర్ అధికార కంఠం.

"అయిదు వందల రెండవ నెంబరు హెడ్‌లాంప్ ఎవరు తీసుకున్నారో వెరిఫై చెయ్యండి." ఇంజనీర్‌గారి అసిస్టెంట్ ఆయన క్రిందివారికి పురమాయించాడు. వార్తాహరులు ఆ నెంబరు బిళ్ళ తీసుకెళ్ళిన కార్మికుని 'టోకన్'ను తీసుకొని కార్మికుని గుర్తించారు.

"లక్ష్మయ్య...ఈ శవం లక్ష్మయ్యది... వాళ్ళ వాళ్ళను రమ్మనండి." ఉద్రేకంతో అన్నాడు ఆఫీసర్.

జనంలో కలకలం. పోలీసులు దారి చేస్తూంటే ఓ యువతి, ఓ ముసలమ్మ, ఇద్దరు ముసలాళ్ళు శవాన్ని సమీపించారు.

"దొరా... నేను లచ్చుమయ్యను.. నేను...నాకు రావాల్సిన పావు.... ఈడు సచ్చిపోయిండు నా సావు... నీ పెళ్ళాం గొంతు కోశావ్రా, భగమయ్యా!...." నెత్తి బద్దలు కొట్టుకోసాగాడు—లక్ష్మయ్య.

"పెళ్ళయిన నెలరోజే ఆమె పెళ్ళి బ్రాసలతాడు మట్టి కలిసిపోయిం"దని ఆ నవ వధువుని కౌగలించుకుని ఏడుస్తున్నారు ముసలి తల్లిదండ్రులు.

చెప్పివేయక ఆమె గుండెలపై ఒకదానిపై ఒకటి చెయ్యి వేసుకొన్న భర్త చేతులను చూసింది. ఆ చేతులు పనికి ఎడయులుదేరిన రోజా తను సిగ్గుగా పాదిని పట్టుకొన్న చేతులు కావు. ఎందుకంత లావయ్యాయి?...

'మైన్స్' భద్రత కోసమై చుట్టూ చేసిన ... ఏరే ఆవల నూర్మ్యుడు పుట్టినా కలసిపోతున్నాడు.

... అలానే చూస్తూంది పోయింది.

ఉన్నా మిణుస్తున్న సూర్య బింబంలా ఆమె నొసటిపై తిలకం ఎర్రగా ... మెరుస్తూంది. ... ఆమె తొడుక్కున్న రంగు రంగుల గాజులు మెలమెలాడుతున్నాయి.

ఏమిటి పెంపొ భుజాలపై ... కప్పుకొని, ... చూస్తూ ఎరుచ్చుకొని తల ... కొలకులనుండి గ్రుడ్లు ... నీరు ముక్కుపైనుండి జారి జారి ... తొడుక్కున్న పెండి ... పడి దుమ్ములో కలిసిపోయింది.

దుమ్ము లేపుకుంటూ ట్రక్కులు వచ్చాయి. శవాలను పొందిన ... కార్మికులు అందులో ఎక్కారు. ... సంస్కార స్థలంకైపుగా ట్రక్కులు కదిలాయి.

"అమరులైన కార్మికులకు.... జోహార్లు."

"ప్రపంచ కార్మికులారా..... ఏకం కండి.." నినాదంతో దిక్కులు ప్రతిధ్వనించాయి. ట్రక్కులు కదిలాయి..

భూగర్భంలో కన్నుమూసిన కష్టజీవుల స్వేదజలంపై బ్రతుకు తీద్దు తూన్న నిర్భాగ్యులందరూ ఒక్కసారే ఘొల్లుమన్నారు. గుండెలు పిండే దీనాలాపన వినువీధిలో మార్మోగపోయింది.

యుగయుగాలుగా గుర్రుపెట్టి నిద్రిస్తూన్న భగవంతుడు ఉలిక్కిపడి లేచే హాహాకారాలు, ఆర్తనాదాలు.

అనునిత్యం శోషిస్తూ కొరబాలితో ఎగసిపడే సముద్రాన్ని స్తంభింపచేసే శోకం.

సూర్యుణ్ణే సహితం కాల్చివేసే వీరావేశం.

...ల్లని ఆ గనుల ప్రదేశమంతా ... కమ్ముకొపోయాయి. ... మృతజీవుల ఆత్మలను చూసిన ... ఆకాశంపైపు ... ఎత్తి 'లో' ... ఏడ్చినట్లు 'సైరన్' ... వినిపించింది.